

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 13 • год. ХСV • 15 юли 2016 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

БИТКАТА ЗА ПАМЕТТА НЯМА ДА ОТСЛАБВА...

Излезе Книга тринадесета
на Известия на
Тракийския научен институт

По време на прекрояването на границите и етническото прочистване на Балканите, свързано с утвърждаването на националните държави на мястото на Османската империя, към българската държава тръгват безкрайните бежански потоци. На това най-травматично и героично събитие, разгърнало се от Балканската война насам, е посветена Книга тринадесета от Известия на Тракийския научен институт, издание на СТДБ и Института. В тома са събрани 32 доклада от две научни конференции, организирани от ТНИ и Съюза през 2013 г., в чийто център стои темата за разорението на тракийските българи. Първата от тях е „100 години от Одринската епопея и 100 години от разорението на тракийските българи“, проведена се в Централния военен клуб на 26 март 2013 г. Втората конференция е „100 години от разорението на тракийските българи“, състояла се в Кърджали на 12 октомври 2013 г. Тя бе организирана от ТНИ, СТДБ, тракийското дружество „Димитър Маджаров“ в Кърджали с активното участие на ДА „Архиви“ и Регионалния исторически музей в Кърджали и бе съпроводена от изложба „Не забравяй, но не отмъщавай!“

Във въведението „Дискурсът и паметта на станалото с тракийските българи“ проф. Васил Проданов пише: „Станалото с тракийските българи е историческа травма за огромно

количество хора, имаща транспоколенски характер – предава се от поколение на поколение вътре в съответна общност. Историческата травма има характер на кумулативна емоционална рана през целия живот и от поколение на поколение, свързана с загубата на живот, земя и важни аспекти на културата. Такава масирана

канската война, Одринската епопея и тракийските българи“. В нея проф. д.и.н. Светлозар Елдъров разказва за българите в обсадения Одрин, доц. Димитър Зафиров разглежда политико-военните аспекти на Балканската война, а доц. д-р Георги Митринов се спира на съдбата на българското християнско население в Източна

Тракия. Интересни аспекти на общата тема за войната и нейното отражение върху съдбата на тракийските българи разглеждат доц. д-р Лизбет Любенова, д-р Елена Алекова, н.с. Емилия-Боряна Славкова, Светла Караянева, Иванка Ангелова, Петрония Карамитрева и Петър Ходулов. Втората част от книгата „Българите от Западна Тракия“ започва с доклада на д-р Ваня Стоянова „Българите от Западна Тракия след Първата световна война“. Доц. д-р Румен Караганев разсъждава върху бежанските предопределения на българина от Тракия. Таня Марева припомня за събитията в с. Караачкьой, Гюмюрджинско. В тази глава са и докладите на Явор Саръев, Гергани Димитрова и Димитър Шалапатов.

Третата глава „Спорът бежанци или изселници, разорение, изселване или геноцид и проблемът за обезщетението на тракийските българи“ съдържа разработки от проф. Делчо Порязов, д-р Боряна Бужашка, Папани Козарова, Калина Пеева, Ангел Попов, Георги Илиев и Милко Бояджиев. Четвъртата част на тома е с наслов „Тракийци в България“ и

групова травма минава през много поколения. Тя се интернализира в личния живот на отделните индивиди.“ По-нататък проф. Васил Проданов изтъкна два компонента на историческата травма като колективен феномен на тракийските българи. Първият е синдромът на „бацината къща“ или на „изтръгналост от корените“, а вторият е мъченичеството, ужасите, страданията на геноцида. Ученият е убеден, че битките за паметта няма да отслабват, напротив ще се засилват и в това е гигантската отговорност на СТДБ да води тази битка, да спаси и продължи паметта.

Книгата е в четири части. Първата е озаглавена „Бал-

започва с обобщителна тема „Преселниците на Тракия – роля и принос в развитието на народонаселението на България“ от доц. д-р Генчева Михова и проф. д-р Пенка Найденова. Тук са изследванията на Василка Ташкова (за тракийските бежанци в Крумовградска околия), на Вълчо Златанов (в Ивайловградска околия), доц. д-р Георги Граматиков (за стопанския живот на бежанците в Ортакойско), Даниела Бурулянова (за тракийските бежанци в Източните Родопи), д-р Красимира Узунова (за бежанците в Хасковско), Анка Атанасова (за гимназия „Д-р Петър Берон“ – наследник на Одринската мъжка гимназия), проф. д.и.н. Светлозар Елдъров (за българите-католици) и Петра Мечева (за Мара Михайлова).

В края ще припомним един цитат от встъпителните думи на съставителите проф. д.ф.н. Васил Проданов и д-р Ваня Стоянова, съставителите на сборника: „Историята на тракийци ни е направила такива, каквито сме. И затова ние продължаваме не само да си спомняме, но и да я изследваме, спорим, обичаме. Искаме да я разберем по-добре, да получим справедливост за историческите неправди, случили се в нея, да разберем и себе си.“

Начо Халачев с новата си книга

„СТРАНДЖАНСКИ
КОРЕНИ“

На стр. 5

ХІХ ТРАКИЙСКИ ФОЛКЛОРЕН СЪБОР „ПАМЕТ ЗА ТРАКИЯ“ В БУРГАС

В Бургас се проведе ХІХ тракийски фолклорен събор „Памет за Тракия“, организиран от тракийско дружество „Екзарх Антим І“, с подкрепата на Община Бургас. В него участваха над 700 изпълнители, а многобройната публика, имаше възможността да се наслади на прекрасните изпълнения на разнообразни тракийски песни.

Съборът бе открит от председателя на бургаското тракийско дружество – Тодор Ангелов и г-жа Йорданка Бенкова-Ананиева – зам. кмет по култура и образование в Община Бургас. Те приветстваха всички присъстващи и пожелаха успех на участниците в конкурсната програма.

Авторитетно жури оценяваше изпълненията на тракийските песни. Тази година в надпреварата се включиха и много млади любители на българския фолклор, сред които и Мария Стойчева – само на 5 години, но вече отлична изпълнителка. Тя спечели и първо място в своята възрастова група. Сред наградените колективи са фолклорна група „Шарена китка“ – гр. Бургас, битова група „Дъбравка“ – с. Извор и много други. Носителят на приз „Георги Павлов“ е Ралица Бинева. Един ден се оказа малко време за всички желаещи да се изявят на сцената. До късно продължи конкурсната програма, в която имаше участници от целия бургаски регион.

Организаторите на мероприятиято се надяват всички да са останали доволни и благодарят за оказаната подкрепа на Община Бургас.

ЗАСЕДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО РЪКОВОДСТВО НА СТДБ

На 22 юни новоизбраното Централно ръководство на СТДБ проведе първото си заседание. Бе формирана комисия за изготвяне на проектобюджета на Съюза за 2017 година, както и Съвет за противодействие на политиката на неоосманизъм и произтичащите от това тенденции на ислямизация на населението в смесените райони.

Членовете на Централното ръководство приеха информацията на Опера-

тивния щаб за организирането и провеждането на Националното тракийско шествие в София на 16.04.2016 г., и дадох висока оценка на събитието. Бяха приети решения за актуализиране на броя на членовете на организацията, за изпълнение на Устава на СТДБ и за активизиране на регионалните съвети на съюза.

Централното ръководство взе решение за награждаване на заслужили дейци на тракийското движение.

РОСИЦА ДЕЛЕВА С ГОЛЯМАТА НАГРАДА В КОНКУРСА „С ПЕСНИТЕ НА НЕДЯЛКА КЕРАНОВА“

Великата народна певица Недялка Керанова сякаш изля пелента си с дъжда от небето преди началото на Втория национален конкурс „С песните на Недялка Керанова“, който се проведе в

община Минерални бани. Росица Делева е носител на Голямата награда – плакет на кмета на община Минерални бани Мюмюн Искендер. На миналогодишното първо издание на конкурса ние обещахме това да стане традиция в община Минерални бани и вие виждате, че то вече е факт, каза кметът.

Хубен Хубенов от село Вългарово спечели Специалната награда на „Музикален свят“ ЕООД – Пловдив, безплатен звукозапис и разпространение на аудио и видео продукция.

Опитахме се да оценим по достойнство всичко онова, което бе представено, а то беше наистина на изключително високо равнище, затова искам да поздравя всички

участници, каза председателят на журито Георги Андреев.

Наградата за най-млад изпълнител получи 9-годишната Деляна Манева от село Садово, Пловдивско. Наградата за най-възрастен изпълнител получи Рисана Кавъркова.

Конкурсът „С песните на Недялка Керанова“ се организира от община Минерални бани, а основните цели са отдаване на заслужена почит и признателност към голямата народна

певица Недялка Керанова, която е родена в село Татарево, община Минерални бани. Популяризиране, опазване и съхраняване на песенното ѝ творчество, част от съкровищницата на българската фолклорна култура.

КРАЙ МАНАСТИРА „СВЕТА ТРОИЦА“ В ТОПОЛОВГРАД

КРАСИМИРА АТАНАСОВА

Още на 18 юни народният събор край историческия манастир „Света Троица“ в Тополовград стартира с около 20 автентични групи и индивидуални изпълнители от общината. Над 100 бяха те вече на 19 юни. Публиката през целия ден на-

блюдаваше изпълнения на песни, танци, свирни и пресъздаване на обичаи. Смесеният хор за автентичен фолклор „Тракийски звуци“ при тракийско дружество „Димитър Маджаров“ и народно читалище „Тракия – 2009“ – Кърджали още в началото обра оваците с изпълнението на песните „Димяно,

Димянчице ле“ и „Зададох се църни татари“. „Силно впечатлени“ беше изразът от журито и публиката, както за смесения хор, така и за солистите Цветана Маринова, Димитър Вълков, Албена Каралиева и Христо Недев. Журито бе ръководено от проф. д-р по музикално и танцово изкуство Николай Ников,

Смесеният хор за автентичен фолклор „Тракийски звуци“ при тракийско дружество „Димитър Маджаров“

За 18 път тракийски събор в Кърджали

В Кърджали Осемнадесетият национален тракийски събор „Кърджали 2016“, който бе посветен на 120 г. от организираното тракийско движение в България се откри на 25. юни т.г. с химна на Тракия „Ясен месец веч изгрява“. В него се включиха над 300 участници и гости с 80 изпълнения на сцената от състави и индивидуални изпълнители от регион Кърджали – Кърджали, Момчилград, Крумовград, Кирково, Аврен, Малък Девесил, Девесилов, Черничево и от страната – Пловдив, Асеновград, Сопот, Новаково, Царацово, Обручище Старозагорско и др. Съборът стартира с детските изпълнения на ансамблите „Звездича“ и „Тракийче“ от читалище „Тракия

2009“ и на децата от Момчилград и Аврен. Гости на събора бяха народната представителка Цвета Караянчева и областният управител на област Кърджали Илия Илиев. Поздравителни адреси бяха получени от министъра на културата Вежди Рашидов и министъра на туризма Николи-

на Ангелкова.

Ръководствата на тракийското дружество „Д. Маджаров“ и тракийското младежко дружество подготвиха изложба по случай 120-годишнината от началото на организираното тракийско движение в България и на тракийското движение в Кърджали.

Бележка на редакцията: Всички национални тракийски събори преминават под егидата на Съюза на тракийските дружества в България, те са включени в План-програмата на Съюза, както и съборът в Кърджали. Но тракийското дружество в Кърджали го огласява без участието на СТДБ, вече втора година председателят и членовете на Централното ръководство не получават покани. Кърджалийското дружество се стреми към завоюването на някаква криворазбрана независимост, която прилича повече на опит за отцепничество. Въпреки това в „Тракия“ съобщава за събора от уважение към труда и таланта на тракийците, участвали в него.

Мъжката група за автентичен фолклор при народно читалище „Тракия-2009“ – Кърджали

то реши да даде най-голямата награда-специалния приз на кмета на Община Тополовград „за съхраняване на българския фолклор и отлично изпълнение на участниците“ на тракийско дружество „Димитър Маджаров“ и читалище „Тракия – 2009“ – Кърджали с художествен ръководител Дончо Дойчев. Трудно се оказа за журито да оцени кое е по-добро – изпълнението на смесения хор при тракийско дружество „Д. Маджаров“ или на мъжката група за автентичен фолклор при

читалище „Тракия – 2009“, която изпълни китка народни песни: „Момече бяло, църнооко“, „Марко му писмо дошло“ и „Пазарих се, мале ле“ и в крайна сметка подели наградата и на двата състава.

Във всички категории за състави и индивидуални изпълнители в двете възрастови групи – до 25 и над 25-годишна възраст бяха отредени награди.

Съборът има двувековна история и беше масово посетен от участници от цялата страна.

КИРИЛ МОМЧИЛОВ

Тази година, на 8 април, непримиримият странджански борец Продан Гарджев щеше да навърши 80 години. А си отиде тих и кротък от този свят на 5 юли 2003 година – издъхнал, както си седял пред телевизора...

Споменът за него ме връща в началото на петдесетте години на миналия век, когато като ученик в Средецката гимназия бях свидетел на първите му тренировки и първите победи.

„Често са ме питали кое ме накара да стана борец? – обичаше да разказва Продан. – Веднъж на едни селски борби, срещу моя брат Симеон излезе всеизвестният Петър Стоянов – Боздугана. Той надви бате ми. Това ме ядоса много, даже ме озлоби. И се зарекох: „Ах, нека само да порасна. Ще му го върна на Боздугана“ След две-три години аз вече се почувствах като борец, на околните състезания победих всички, а на събора във Факия излязох срещу Боздугана и го надвих. Казах му, че това е отмъщение за победата му над бате ми Симеон.“

В далечната 1954 г. рускоселското селянче от Росеново стана републикански юношески шампион в турнира на ДСО „Урожай“ и до 1962 г. не загуби нито една среща на състезания у нас и в чужбина. Знаете ли какво означаваше съкратеното сложно название ДСО – Доброволна спортна организация, една забравена днес организация за юношите и младежите от селата на България. Тази организация превърна борбата в Средецка околия в масов

НЕПРИМИРИМИЯТ

80 години от рождението на легендарния борец Продан Гарджев

■ Поредният златен медал е на гърдите на Продан Гарджев

■ Тримата ни олимпийски шампиони от Токио - Боян Радев, Продан Гарджев и Еньо Вълчев, слизат на българска земя

народен спорт, от нейните редици израснаха десетки борци, между които не ще бъдат забравени имената на световните, олимпийски, европейски, балкански и републикански шампиони: Крали и Стоян Бимбелов от Факия, Иван Шавов от Горно Ябълково, Петко Дерменджиев и Ангел Гарджев от Росеново, Янчо Патриков от Светлина, Дончо Жеков и Иван Гинов от Момина църква, Петьо За-

берски и Петър Димитров от Средец...

Още като малки овчарчета те започваха да се борят по „зелените поляни“ и прашните мегдани по време на панаири и сборове в Странджа. За първите тренировки в Средец председателят на физкультурното дружество Дойно Червенков бе изкопал един ров, момчетата го напълниха със слама, покриха го с брезент и започнаха да мерят

силите си върху „тепиха“... После наеха мъжгълвия плевник и вечер на мъждукащата светлина от две крушки продължиха да тренират. За треньор и дума не можеше да става – сам Дойно Червенков се събличаше да опита силите си с тях и да им покаже хватката... Наставляваше ги и учителят ни по физкультура Стоян Попов.

Пътят на Продан Гарджев започна от поляните край Росеново, мина през плевнята в Средец, състезава се като войник от ЦСКА... и стигна триумфално до световния тепих. Два пъти стана световен шампион (1963 – София, 1966 – Толедо, САЩ);

веднъж – олимпийски шампион (1964 – Токио); бронзов медалист от световното първенство през 1965 г. в Манчестър – Англия, бронзов медалист от европейското първенство през 1967 г. и сребърен медалист през 1968 г. Спортист на годината за 1963 и 1966 г. – седем пъти републикански шампион по свободна борба!...

Онези, които са го наблюдавали по време на състезания, още разказват легенди за неотразимите му хватки и особено за неговия „специалитет“ – вътрешната сарма, която влезе в учебниците по борба. В алманаха „Свободната борба в България“

(2001) известният борец и треньор Кирил Петков – Хари, пише за Продан Гарджев (Продан се състезаваше в категория до 87 кг): „Сполучливо атакуваше съперниците си с хващане на краката и сваляне. В партер неотразимо прилагаше „вътрешна сарма“ и „вълчи капан“, с които хватки постигаше победи с туш. При атаки на съперниците успешно контрираше с „кълбо“.

Днес в центъра на Средец признателните земяци му издигнаха бронзов паметник, откриха просторна спортна зала по борба, в която растат достойни негови следовници, чедата на Странджа планина.

■ Много от съперниците на Продан Гарджев долеяха раменете си на тепиха, след като бяха заклещвани от смъртоносния захват на юначния странджанец

■ Пред паметника на прославения борец в гр. Средец

КОСТА ЛЬОНДЕВ

140 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА СЛАВИ МЕРДЖАНОВ

„НЕКА ТИЯ, КОИТО ИДВАТ СЛЕД МЕН, ДА ДОВЪРШАТ ДЕЛОТО“

Съвсем естествено Слави Мерджанов тръгва по пътя на революцията. Фигурата му се откроява във всички бележити моменти на македоно-одринското освободително движение. С другарите си Йордан Йорданов и Константин Кирков прегръщат идеята, че трябва чрез големи атентати да се разклатят основите на турската империя, като се привлече вниманието на великите сили.

През 1900 година, представяйки се за Васил Стоянов – инженер, той заедно с другарите си Соколов и Манджуков пристигат в Цариград. Целта им е да убият самия султан Абдул Хамид II. Разбирайки, че това е невъзможно, те се насочват към взривяването на отоманската банка, в която са събрани основно европейските капитали в Турция. За няколко месеца е прокопан тунел под банката, но точно когато трябва да го заредят с динамит, са разкрити и арестувани. От турския затвор ги спасява намесата на българския търговски представител Иван Гешов.

Завърнал се в София Мерджанов е в ежедневен контакт с активистите на ВМРО. Работи се върху организирането на чета, която да влезе в Турция, за да търси средства за организацията. На 4 юни 1901 година в Турция влизат 10 души: Слави Мерджанов, Петър Соколов, Георги Фотев, Христо Хаджилиев, Иван Котков, Бедрос (Бедо) Сиремджиян, Андон от Трапезунд, Татул от Малгара, Оник Торосян и Ованес Тараджиян. Към тях е трябвало да се присъедини и свилеградчанинът Александър Кипров, но той не успява да се завърне навреме от Швейцария.

За развоя на събитията ще си послужа с разказа на самия Мерджанов, направен пред съкилийника му Никола Василев. Последният го запазва и предава в архива на ВМРО.

Ето какво разказва Слави Мерджанов:

„Понеже трябваше да осигурим голяма сума за подкрепа на организацията, решихме да отвлечем един голям богаташ – Дергли бей, притежател на три чифлика в Одринско или неговия единствен син – Нури бей. Главен устроител беше Георги Фотев, понеже познаваше много добре чифлика, защото е бил там слуга като малък. В деня, в който решихме да хванем бей, Георги Фотев съобщи, че е пристигнал одринският валия Ариф паша – да се поразхлади и похапне от дините на бей. Дошъл, но не стоял много. Фотев дойде да ни каже, че валията си е тръгнал, а бейчето е само в

Коста Лъондев

градината и сега е моментът да го хванем. Надвечер се спряхме до градината и Георги Фотев пръв извика „Теслим!“ /Предай се!/. Вързахме го и отведохме в посоча на Киречлик Хаскьой /Сладун/ с вързани очи. То много се уплаши, но след като позна Г. Фотев се успокои и само предложи да не го водим далеч, понеже баща му имал много пари и ще плати колкото му поискаме. Написа писмото, даде го на човек да го занесе на баща му в Одрин. Може би старият бей щеше да склони на откупа, че нали Нури бе единичният му син. Когато обаче научил, валията Ариф паша вдигнал целия военен корпус да претърси околността, за

Слави Мерджанов е роден на 16.VII.1876 г. в град Карнобат. В семейството на бедни, но патриотично настроени родители, които давали мило и драго, за да изучат най-малкия си син. Той учи гимназия в Русе и после изкарва военната си служба в Бургас. Още като ученик влиза в Македоно-одринското революционно движение. През 1897 година заминава да следва в Женева, където се увлича по руския анархизъм.

да се хванат харамииите.

Когато стигнахме до Киречлика, спряхме да починем. Сутринта имаше малко мъгла, та не знаехме къде точно е границата. Пък и от думите на бейчето се уверихме, че ще получим откупа и то без да се намесва войската. Останахме обаче излъгани. Часовоят Татул съобщи, че на 300-400 метра настъпва войска във верига, може би 2 000 души. Приближиха се на 200 метра, оградиха мястото, гдето бяхме и с диврев се нахвърлиха върху нас. Изваждаме бейчето да даде знак с бяла кърпа да не стрелят, но те продължиха стрелбата и го удариха в главата.

Обляно в кръв то падна пред нас и издъхна.

Частът на разплатата настъпи. Георги Фотев и Соколов първи откриха огън. Заехме здрави позиции зад камъните. Соколов още при първия изстрел повали командира, който беше на кон. Войската

вика, псува, но ние спокойно стреляме на месо. Появяме над 20 души, но войската приижда. Пръв падна Иван Котков. Соколов зае мястото му и продължи стрелбата. Свършил патроните, той скокна от скалата и ведно с Фотев се хвърли в атака. Падат ранени и пак се изправят. Хващат се гуша за гуша с войниците, но други ги пробождат с щикове.

Останахме 5 души. Татул и Ованес отбиват атаките от западната страна. Бедрос, Христо Хаджилиев и аз правим същото от юг. В разгара на борбата Ованес пада, а Татул дойде при нас. Викоме „Теслим! Теслим!“ не

Петър Соколов и Светослав Мерджанов. Фотография от сп. Илюстрация Илинден

спират. Патроните свършиха. Хванахме се за револверите и в тоя захлас, при тая умора и дим... не помним, къде ни отведоха.“

Слави Мерджанов, Христо Хаджилиев, Оник и Бедрос са отведени в одринския затвор. Военен съд осъжда четиримата на смърт чрез обесване. За трагичната участ на героите разказва нашият съгражданин Анастас Ст. Разбойников, тогава ученик в българската одринска гимназия „Д-р Петър Берон“.

„Ние, учениците от гимназията, чакахме с болка всеки ден трагичния край на Слави Мерджанов, Христо Хаджилиев, Бедрос и Оник. Учителят ми по турски език Васил Шанов ми съобщи, че на 27 ноември 1901 година присъдата ще бъде изпълнена. На четири различни места са издигнати бесилки. На тази до Султан Селим джамия доведоха Слави Мерджанов. Той – блед, мургав, слаб. Прав пред бесилката, гологлав, с разрошени коси. Мерджанов говори. Качен е на столова подложка, та се вижда от всички. Говори на български: „Не съм разбойник, крадец, убиец, за каквото ме представят. Аз съм български революционер. Боря се за свободата на поробен български народ. Нека тия, които идват след мен, да довършат делото. Да живее свободата на поробените братя!“ В този момент палачът метна въжето. Мерджанов увисна. Той бе труп. Тъпата, сред която и мнозина турци, останата потресена. И на другите

три места екзекуциите бяха изпълнени до обяд.“

Прислужникът в пансиона на гимназията бай Георги Долапчиев и колегата му Григор Попмихайлов погребват Слави Мерджанов и Христо Хаджилиев в гробищата на махала Киришханата, отнесени до там с боклучийска количка.

Арменската църковна община погребва Бедрос и Оник.

Изминаха 115 години от подвига на героите, загинали под знамето на ВМРО за свободата на България. До преди две десетилетия всяка година в местността „Камъните“ край Сладун /б.р. – лобното място на 6-мата загинали в битката/ се провеждаше тракийски събор. Имаше народни борби, тържествена заря, речи припомняха историческото събитие. Така почитахме героите, загинали за нашата свобода.

За общ срам паметникът и лобното място на героите днес са потънали в бурени и постепенно паметта за героизма на предците ни бледнее поколение след поколение.

Иначе в Свиленград си имаме тракийско дружество, имаме си ВМРО, имаме си историческо дружество и всякакви патриотични клубове.

За наша жалост и срам, нямаме си само 10-тина истински патриоти, та да почистят поне лобното място на четата на Слави Мерджанов!

Снимките са предоставени от Общинска библиотека – Свиленград

Бедрос (Бедо) Серимджиян. Български революционер, обесен в Одрин през 1901 г.

ТРАДИЦИИ И РИТУАЛИ

НЕСТИНАРСТВОТО – НАЧИН ЗА ОБЩУВАНЕ С ДРУГИЯ

Българофони и гръкофони в Странджа,
защото „в родното място най-силно се чувства Богът“

Жаравата е разпръсната, но тлее силно и те държи надалече. Около нея, на почетно разстояние, в полупръстен са се събрали хора и чакат. Срещу тях групичка от няколко жени и мъже се е затаила в напрежение. Който има сетива, може да усети, че те са готови да се взривят. И наистина в един миг една от жените се отделя от малката група и с възгласи „Вах, вах, вах“ и с икона в ръце се засилва към жаравата. Тлеещият огън, който не допуска хората отсреща, не я спира и тя го нагазва. Като прави ситни стъпки, го пресича, увеличайки след себе си и останалите от малката ѝ група. „Вах, вах, вах“ се

разнася отново в смълчаната тишина на нощта. И отново колоната пресича тлеещата жаравата... Нестинари. Денят е на св. св. Константин и Елена. Селото е Българи, в миналото и в нашия разказ срещано като Ургари. Но можеше да бъде и Лозенец. Затова подхващаме този разказ. Заради Митро Димитров Вълчанов Заека и синовете му, но и не само. Спохождани от същото божествено озарение и на „ти“ с огъня. Огънят, който плаши и който гори, но и който може да те вдъхнови. Бай Митро е вече покойник, лека му пръст. Синовете му Веселин и Любчо още носят божествената искра....

„Вах, вах, вах“ оглася дрезгаво нестинарската нощ. Нестинарката кърши снага, навежда се, изправя се и с иконата напред пак прекосява в транс жаравата... Какво е станало тази нощ, нестинарката почти не помни. В този миг тя е като омагьосана, изглежда сиво-пепелява и, казват, „студена кат' желязо“. Според старци чудото ставало само веднъж в годината, в деня на светците Константин и Елена. Само тогава светците въвеждат своите избраници в огъня, но и ги пазят от неговата изпепеляваща сила. От рано сутринта жителите на с. Ургари се събират в „конака“ или храма на нестинарите – неголяма прихлупена къщица до центъра на селото. В „конака“, естествено, вниманието привлича огнището, то е централният атрибут. Вътре са запалени също свещи, има кандила, околността се оглася от тъпан, пищи и гайда. Хората пра-

тен водоизточник със свещен статут от предхристиянската епоха) на св. Константин. То е недалеч от селото, в букова горичка и под тежък капак пази свещена вода. Ако посегнеш на нея в друг ден, тежко ти, очаква те мъка и страдание, предупреждават старци. След това идва редът

на курбана. Той е нарочен за нестинарите. Те обаче от няколко дни са „болни“, не им е до кусване дори. Чувстваш ги като в треска, като че не са на себе си, в някакъв друг свят. Състоянието им се поддържа и от музиката – в деня на светците се свирят само три мелодии и то само в „конака“, на аязмото

и край жаравата. Някъде в следобедните часове се пали и големият огън в двора на училището – да има време да изгори, да стане жаравата. Той също си иска майстора... Жаравата е готова. Жегата обаче е нетърпима и е изгласкала хората по-надалече. Писва отново гайда. Питропът води нестинарите. Подават им икона. Те я целуват един след друг. Първата нестинарка я взема и с нея напред нагазва в жаравата... Същото правеше и бай Митро със синовете си. Той не бе религиозен, но и трябвало да търсим в нестинарството връзка с религията, с църквата!? Така или иначе, и около тях тримата преди танца се чувстваше напрежение, човек усещаше нещо нереално. Изпадаха в транс, излъчваха хлад и отсъствие. Когато прекосяха огъня, пригласяха си с възгласи. Нестинари... Старци и сега казват, че танцът в огъня бил типично странджански. Защото го изпълнявали и в няколко села в Гърция, но преселници също от Странджа. И защото се предавал само по кръвна линия, каквото в случая да означава това...

Учените казват
Нестинарите (анастанари на новогръцки) се смятат

помежду си за братя. Те са убедени, че Странджа или по-точно една местност до с. Кости и Българи (Ургари) източно от Граматиково е същинската им родина. Това съвсем точно ситуиране, отбелязва проф. Валерия Фол, е пряко последствие от условията, при които старото тракийско население се е съхранило тук през вековете. Само веднъж – през Юстиниановата епоха, в планината са били заселени славяни, а пък българизирането или грецизирането на групи от местните жители през средновековието се е дължало на редуващите се завладявания от България и от Източната римска империя (ИРИ) на тази област. Планинците са запазили двуезичността си и през османското робство, тъй като Странджа е получила статут на султански имот (хас – голямо поземлено владение, отдадено за ползване срещу военна повинност) и в нея турци не са били заселвани. Миграциите започват чак през Първата световна война, когато гръцки говорещи странджанци са били разменени с българи от Егейска Тракия и днес живеят в села край Драма, Серес и Солун в Северна Гърция, запазвайки своята обредност.

Нестинарите днес са православни християни, но при тях Иисус Христос не е

живо присъствие, пише Валерия Фол. За тях божествената сила се персонифицира в св. Константин, който се явява пред тях като наместник на Бога и управлява целия им живот. Той е наричан от нестинарите Светока и Великия баща и често се припокрива с Бога.

Устно предавана легенда, разказана от главната нестинарка на с. Ургари през 1924 г., обяснява как Константин е бил избран за наместник на Бога на земята: „Когато някога светът се размножил много и за да може по-добре да управлява този свят, Бог намислил да намери между хората някои свои помощници. Но за да открие кой ще бъде достоен за тази работа, сам наклал сред село Припор голям огън и казал, който момък може да го прескочи, той ще бъде негов заместник. Тогава един момък не само че прескочил огъня, но почнал и да играе в него. Тогава Бог рекъл: „Този момък да се казва Константин“. Но момъкът отвърнал на Бога, че без една сестра не ще може да управлява правилно. Една мома играла и я нарекли Елена. Оттогава в огъня почнали да играят и жени, а днес останали да играят само жени.“

Според разказ пък на изселници в с. Агия, Елени (Драмско, Гърция), играта в жаравата се е появила за пръв път в с. Кости (о е било гръцко село докъм средата на 20-те години на миналия век).

Това станало, когато църквата там се запалила и иконите в нея започнали да викан за помощ. Спасили ги, като преминали през огъня и оттогава действието се повтаря всяка година на 21 май, първия от трите дни (21-23 май), посветени на светците. В друга версия църквата в с. Кости е построена от самия св. Константин, а пожарът в нея е описан като епизод от борбата срещу турците, като нестинарите са възприемани за воители (деца) на светеца. Една легенда свързва играта в жаравата и с падането на Константинопол под турска власт и със спасяването на кръста на св. Константин.

Светока (св. Константин) е доминирал, а може би и днес доминира, целия живот на нестинарите и на селищата, водени от нестинарския „закон“ (обред).

• Нестинарка днес, по наследство от дедите

Продължение от 5-а стр.

НЕСТИНАРСТВОТО...

Великият баща е добър и осигурява благоденствие, щастие, добруване и мир, когато е почитан, принасят му се жертви, спазва се обредността му и нестинарите не допускат да бъде обиден. Ако не се почитат свещените му места, ако не му се принесе жертвата, която поиска, ако обредността му не се спазва, той се гневи и оттегля покровителството, следвано от нещастия, смърт и войни. Неизпълнението на християнския закон пък води до мор по добитъка, болести по хората, природни бедствия. И това показва, че във вярванията на странджанци св. св. Константин и Елена са носители на предхристиянската идея за божества, които трябва да бъдат ухажвани и славени, да получават дарове и жертви, за да бъде спечелено тяхното благо-разположение. Защото Светокът изпълнява едновременно доброто и злото и направлява човешките съдби.

Играта в огъня обаче не е задължително условие за нестинарство. За да влезеш в огъня, трябва „да имаш отворен път“ от св. Константин (Светока), пише Валерия Фол. Той се „явява“ на избраница си, за да каже, че трябва да му служи и да играе в огъня, да му каже предсказанията, да предупреди какво ще се случи при неспазване на обредните правила и при нарушаване на моралните норми, както и да съобщи какви жертвоприношения иска и от кого. Ако няма избраница за игра в огъня, това не означава, че обредът не трябва да се спазва. Така е от години в с. Българи – обредът се извършва, но не винаги се играе в жаравата.

Нестинарите виждат св. Константин в бяла риза, окичен с три наниза жълтици да седи на специален стол. Други добавят, че св. Константин вървял пред тях в огъня и ръсел вода върху жаравата. Някои от тях виждат св. Константин като стар човек, други – като младо и хубаво момче, но св. Елена винаги е хубава и млада, независимо дали за тях е майка, сестра или жена на светеца. „Най-голямата сила идва от св. Константин, казват нестинари.

– Другите (светци, тачени от тях) са по-слаби. Той е най-силен дух.“ Изпълнението на неговата повеля, която се предава чрез главната нестинарка, води до хармония между човека, т.е. между човешкото общество, и природата и затова е закон за нестинарите. Нестинарката/нестинарят пък, която предава посланието, се схваща като посредник (жрица/жрец) между Светеца (Бога) и хората. Тя е избрана заради личните си качества и вяра, подготвя се с благочестив живот, за да е достойна за своя покровител, с играта в огъня проявява „божа дарба, харис (харизма)“, а прокуванията ѝ са предавани от Светеца откровения. Нестинарите разглеждат своето съществуване през призмата на ценностите на тиаса (общността от почитатели на божеството), които са много по-високи от традиционните за цялото общество, и тяхното съществуване се осмисля от необходимостта да се служи на Светока, на тиаса и на обществото.

В наше време малко се говори за пророчествата на нестинарите. Често те се отнасят

за отделни хора и само те могат да кажат дали са верни или не. Но предреченото от нестинарката Злата Даскалова още през първите десетилетия на XX век за цар Борис III се сбъдва. Вече към края на века друга нейна „прихваната“ посестрима предрича, за съжаление, кръвопролитията в Босна и в Косово и т.н. Св. Константин, заключава проф. В. Фол, който владее целия интимно-психологически живот на нестинарите, запазва тази своя сила и сред потомците на изселниците от странджанските нестинарски села и ги консолидира.

Защо св. св. Константин и Елена, а не Исус Христос и Богородица, задава въпрос Валерия Фол? Защото светците са равнопоставени помежду си, т.е. паредри, както стоят Великата богиня-майка и Синът ѝ в устния (тракийския) орфизъм. От друга страна, паредрият или равнопоставеността не може да бъде мислена за Дева Мария и за Исус от когото и да било, поради което християнизираният население с тракийска орфическа обредност не ги възприема. За сметка на това то още веднъж и изрично подчертава и онагледява равнопоставеността (т.е. търси още възможности да визуализира желаната равнопоставеност във върховната двойка богове) чрез **двойката св. Илия и св. Марина**. Странджанската нестинарска общност съхранява почитта си и към тези светци, без да ги противопоставя на св. св. Константин и Елена, доукрепва вярата си с тях. А св. Илия е типична християнизирана персонализация на Бога-Син на Великата богиня-майка, който постоянно преминава от соларната (слънчевата, ураническата) в хтоничната (огнената, земната) си хипостаза (образ) и обратно. Св. Марина не е неговата Майка, тя заема по-ниска позиция от св. Елена, но е девствена и е „сестра на Светока“, както е наричан и св. Илия.

Двете двойки светци са християнизирани персонализации както на бинарната (двойка, възприемана като цяло) опозиция мъжко-женско, която е проекция на космическите енергии Земя/огън – Вода/Въздух (Слънце), така и на матронално-патроналните позиции на двете божества-светци спрямо обществото. Образът на **св. Марина** е особено важен в тази верска

■ Християнски празник с дъбови клони в с. Велика в 30-те години на миналия век

структура, защото тя изпълнява функцията на вергиналното (т.е. девственото) начало, което е скрито в представата за космическото самозачатие (самозачатието на Великата богиня-майка и според орфизма). Тоест св. Марина се съпоставя с Дева Мария (по девственост и самозачатие), като в някаква степен, но не напълно, е равнопоставена на св. Илия, за да се запази и орфическата паредрия, която не е характерна за християнството и двойката Исус – Дева Мария. По този начин, заключава проф. В. Фол, двете двойки светци (св. св. Константин и Елена и св. св. Илия и Марина) напълно покриват орфическата равнопоставеност на Богинята-майка и на Сина в устното общуване, без да се подменят едни с други. Такава контаминация, или раждането на ново значение от обединението на елементи от други две значения, е присъща на устната историческа памет и особено за изменящите се условия на живот през късната античност и след нея. Връзката между двете двойки паредри с допълващи се функции най-ясно проличава според Валерия Фол в обредите с огъня като първостихия, която предизвиква божественост.

За нестинарите св. Константин е цар, който става светец, след като минава през огъня и така се слива с идеята за Бога. За тях по думите на Валерия Фол той е покровител на свещените места (извори-те с култови постройки), пазивярата им и контролира играта в жаравата като нейна съставка. Този преход е типично орфически и се съдържа в устната доктрина за сина на Сина, т.е. за царя-жрец, който, роден от свещения брак, става антро-

подемон или полубог след смъртта си и се нарежда след Великата богиня-майка и Сина ѝ. Такива са Орфей, Залмоксис и Резос от тракийската верска структура, а в снизения вариант на орфизма царят, който е и полубог, е визуализиран в Тракийския конник, в Хероса, и запазва този си образ до I-III в. По това време образът на Великата богиня-майка поизбледнява и като следствие св. Елена е изместена в обредите и в устната проповед. Тя стои до св. Константин, а не обратно, равнопоставена е на него и се осмисля в три взаимно заменяеми функции – на майка, съпруга или сестра, доказвайки действителността на орфическата идея за Великата богиня-майка. Така е и при св. Марина, казва Валерия Фол.

Според нея св. св. Константин и Елена се появяват в нестинарската визия през IX-X век. Но християнският култ към тях вече е утвърден, като при това много е вероятно обработената литературна легенда да е била обогатена от езическите обреди и обратно. Показателно по думите на авторката за новото съотношение устност – книжовност през и след X в. са кошниците-реликварии и съскането на нестинарките. В старата орфико-дионисова обредност кошницата е свещен предмет, в който по време на процесията се носят атрибутите на бога, на Дионис, а сред тях и фалосът. Вероятно кошницата, налице в обряда и през античността, получава през ранното средновековие и функциите на реликварий (хранилище за реликви със сакрална стойност). Съскането, което се чува, когато нестинарките са „прихванати“ (обсебени от Светока) и играят пред икони-

те в „конака“ и в огъня, също е двузачно. От една страна, може да се мисли за асоциация със змията с бичи рога, в образа на която самият Загрей (Аполон или Дионис) се е родил. Освен това Сабазий, който се смята за древния тракийски образ на главния нестинарски бог, се появява също като змия по време на мистерии си, лежи в пазвите на следовниците си, влитан е в косите им. От друга страна, Константин Велики пренесъл от Делфи в Константинопол змийската колони, която е била поставена в делфийското светилище през 479 г. пр. Хр. в чест на победата на елините над Персия, а в новата столица е възприемана вече като символ на ромейската (византийската) държавност.

Тракийската двойка богове (паредри) Велика богиня-майка – Син е двигателът на космическата и социалната уредба според вярващите орфици. Най-популярните им теоними **Кибела и Сабазий**, обобщава Валерия Фол, са според античните извори боговете на огнената обредност по тракийските земи. Тази сложна обредност се разполага в годишния слънчев календар от януари до октомври с различни свещенодействия, най-известното от които е жертвопринасянето на Бога-Син в зооморфния му образ на бик, разчленяването на тялото и въвеждането на бога във вярващия чрез вкушване на кръв и плът. Кръвта на Сина (която попила в земята) създава представа за хиерогамията (свещения брак) между Майка и Син, от която се ражда синът-цар (жрец, учител, водач). Принизването на тази тракийска аристократическа доктрина през първите столетия на Римската империя в Тракия довежда до почитта към конника-ловец, Хероса, който съчетава и двете равнища на мъжкото начало – той е и бог, и антроподемон или полубог, т.е. той е Син и син на Сина.

На тези две равнища става и ранното християнизиране на боговете-паредри според учения. Докато образът на Великата богиня-майка сравнително лесно се избистря, този на Сина, който е едновременно и Огън, и Слънце, се преосмисля, като минава през представата за „добрия цар“, който в случая може да бъде единствено Константин I Велики. Царят, т.е. синът на Сина, преминава в бог, т.е. в Сина, когато се приема, че Космосът-Со-

циумът (или Животът) се възпроизвежда чрез хиерогамията (свещения брак на Великата богиня-майка със Сина ѝ).

Този синкретизъм, сиреч съчетаването на различни вярвания, съществуващи паралелно, не е еднократен акт и се разполага във времето докъм X в. През този период синкретизмът се споюва и обогатява от институционални съставки и различни знаци, произхождащи от биографията на реалния император, т.е. от делата на Константин Велики, които чрез обреди и практики се усвояват от фолклора, защото напомнят за основни кодове – змията, слънцето, пурпурния цвят и др. – на старата орфическа двойка богове. Светът на новосъздаващите се легенди, който се свързва с такива знаци-кодове, е благоприятен за синкретизма в устната култура, на който влияят също апокрифите и църковната книжовност на български и на гръцки език.

Така устното наследство се обновява и образува една от ценностите на фолклора. Така и нестинарството се „консервира“ през османското робство, когато Странджа успява, както става ясно и от нашето повествование, да запази населението си. **Нестинарството постепенно се превръща в начин да се мисли и действа спрямо Другия и едва тогава – да се характеризира като български обичай, идващ от древността.** Днешните нестинари в Северна Гърция не са носители на гръцки или на български обичай, те продължават да са чужди на православното си обкръжение и да бъдат гледани с недоверие и неприязън от официалната църква, както впрочем е било и в България до Втората световна война, а след нея – и от партийната власт.

„Обсебените“ танцуват боси в жаравата, както са го правили и преди 3-4 хиляди години или още в Микенска Тракия. Върху жаравата според проф. Александър Фол обаче се играе не само на празника на двамата светци, а от Атанасов ден до Еньов ден и дори на деня на св. Илия (Илинден, 20 юли). Старият пък обредно-фолклорен зимно-пролетен цикъл (между януари и май/юни), схващан като „Дионисов“, се запазва на някои места в Южна България, Странджа и в Северна Гърция от заселници и преселници българофони и гръкофони. Цикълът от Песи Понеделник до Илинден се вписва и пресича с този между Атанасов ден (18 януари) и дните на св. св. Константин и Елена (21-23 май), който пък е **нестинарският цикъл**. Той е бил спазван от български говорещото странджанско население поне до средата на 50-те години на XX в., а от гръцки говорещите изселници от планината, напуснали я в началото на 20-те години, и до днес.

При всяка възможност, твърди А. Фол, тези изселници **се връщат по родните си места в Странджа, за да изпълнят нестинарския обред и да принесат бика в жертва, тъй като „в родното място най-силно се чувства боget, който се вселява в тях“.**

■ Самодейци в началото на 50-те представят сватба на село

БУРГАСКИ ТРАКИЙЦИ НА ОФИЦИАЛНО ПОСЕЩЕНИЕ ВЪВ ВИДИН

Официална делегация от 55 души – членове на ръководството, на управителния съвет, председатели на клубове и активни членове на тракийското дружество „Екзарх Антим I“ посети гр. Видин. Целта на пътуването до дунавския град бе отбелязване на 200 години от рождението на патрона на дружеството – Екзарх Антим I. Неговият мавзолой се намира в двора на Видинската митрополия. Тракийци поднесоха венец и цветя пред мавзолея, който бе специално отворен за делегацията – чест, която се оказва на официални гости на града.

Антим е роден през 1816 година в Лозенград, под името Атанас Михайлов Чалков. През 1872 г. е избран за пръв екзарх на Българската екзархия. Играе съществена роля за изграждане на Екзархията и за културно-просветното издигане на българския народ. След Освобождението е председател на Учредителното събрание и на I Велико народно събрание.

Посещението на гр. Видин е част от годишната програма на бургаското тракийско дружество, по повод 120 години от неговото учредяване. Делегацията бе водена от Тодор Ангелов – председател на дружеството. Освен мавзолея на екзарха, бургазлии имаха възможността да видят и намиращата се зад него запазена българска църква, строена преди 800 години и запазена до днес в отлично състояние.

ТАЧАТ ПАМЕТТА НА АПРИЛЦИ

ДОНКА ВЪЛЧЕВА

Тракийско дружество „Лазо Лазов“ от Средец проведе двудневна екскурзия, посветена на 140-годишнината на Априлското въстание.

Посетихме Дряновския манастир. Тук пред паметника на Априлци застанахме в мълчание. В очите ни напират сълзи – израз на признателност към майка България, родила чеда, посветили живота си на възрожденския идеал „свобода или смърт“. След кратък рецитал по стихове на Ботев поставихме цветя пред паметника – костница.

Посетените места, свързани с героичните дни, ни убеждават, че повече от всичко е необходимо да ценим свободата и истината, да не забравяме къде е нашият корен. Велико щастие е, че сме потомци на героични народни чеда.

СРЕЩА НА ФОЛКЛОРНОТО ИЗКУСТВО

АНТОНИНА БОЙЧЕВА

Вече месец работи под пълна пара хоровият състав към пенсионерски клуб при тракийско дружество „Слав Мерджанов“ в Карнобат, под ръководството на музикалния педагог – Петя Бодурова.

Много награди, грамоти, дипломи са печелили и ще

печелят занапред певиците. На 9 юни в гр. Ахелой, община Поморие се проведе Деветият регионален тракийски християнски фолклорен събор „Спасовден“. Хоровият състав получи грамота. В събора участваха изпълнители от различни възрастови групи, което води до съхранение на фолклорните традиции

у нас.

На 11 юни бяхме в Айтос на „Славееви нощи“. Удоволствие е за нас да присъстваме на тези фолклорни празници. Мелодичните звуци на акордеона, под пръстите на Петя Бодурова, накараха публиката да стане на крака и да се люшнат кръшни хора. От там се завърнахме с диплом за

участие.

Искам да пожелая на новосформиралата се певческа група успех в бъдещите начинания. Бъдете благословени, мили самодейки-Руска, Стефка, Пенка, Велко, Иван, Димитрина, Милка, Христина и Петя. Гледайте винаги напред и печелете това, което заслужавате.

ИЗДАНИЯ ЗА ЕС – НА ИЗЛОЖБА В ХАСКОВО

ЗЛАТКА МИХАЙЛОВА

Хасковското читалище „Тракия 2008“ и тракийското дружество „Георги Сапунаров“ са домакини на изложбата „Европейския съюз – наш общ дом“. В нея са представени информационни материали за историята и институциите в Европейския съюз, за правата на гражданите. „Стратегията на Европа за растеж“, „Служби на ЕС за информация и съдействие“, „Европейският парламент-гласът на гражданите в ЕС“ са само част

от заглавията, които правят посетителите по-информирани по актуалните теми. Не липсват справочници за звената за контакт в ЕС, включително на роден език, географски карти, наръчници, към които тракийци проявиха голям интерес.

Експозицията е предоставена от Информационния център „Европа Директно – Хасково“. Част от Българската национална мрежа EUROPE DIRECT, той предлага безплатна услуга, която помага да намерим отговори на въпросите си за

Европейския съюз. Хасковският информационен център дарява всички издания, включени в изложбата, за нуждите на библиотеката на читалище „Тракия 2008“. Благодарни сме за това дарение, каза председателката на читалищното настоятелство инж. Димитрийка Христова.

СТРАНДЖАНСКИ БУКЕТ

РАДКА СТОЯНОВА

Вълнуващ повод събра членовете на тракийско дружество „Лазо Лазов“ гр.Средец в залата на общината, а именно 5 години от създаването на женска певческа формация, получила в навечерието на концерта името „Странджански букет“. Вече няколко месеца течеше подготовката за събитието. Песните бяха групирани в четири направления и имаха тематика и емоционална насоченост. И облеклото на изпълнителките отговаряше на тематиката: стари карабунарски носии, градски тоалети с вечната капела и традиционното облекло на групата: черна пола, бяла блуза и зелено шалче.

Концертът започна с познати песни, които са звучали в миналото, звучат днес, а ще звучат и в бъдното, защото те са вечните песни на България с голям емоционален заряд: „Где е България“, „Хубава си моя горо“, „Нивата“, „Българин“. Едва ли би имало българско сърце, което би останало безчувствено, когато слуша тези песни.

Втората група песни възхвалява родната Странджа и Карабунар (старото име на Средец).

Героичното минало и гордостта от запазените традиции се усети от песните: „Прочу се Странджа планина“, „Я дай ми, мамо“, „Зави се хоро“, „Малка мома“. Във втората част на концерта прозвучаха „песни за душата“ от градския фолклор.

А когато се запя последната песен и пред публиката се появи Кольо Бързак с куцото магаре и веселите дряновски булки, залата се взриви от ръкопляскания.

Като на всеки рожден ден имаше торта с пламтяща свещ, а на нея бе изваяна емблемата на формацията, представляваща странджански букет. Разбираше имаше и цветя и пожелания за нови успехи и поздравителни адреси.

Наградиха млади изпълнители

Заместник кметът по култура и образование в Община Бургас г-жа Йорданка Бенкова-Ананиева награди участниците в X конкурс „Млади изпълнители на странджански народни песни“ за приз „Георги Павлов“. Той се организира от тракийско дружество „Екзарх Антим I“, с подкрепата на Община Бургас. В конкурсът участваха над 50 млади изпълнители, разделени в четири възрастови групи. Най-малката участничка – петгодишната Мария Стойчева спечели и първа награда при изпълнителите до 10 години. Дара Ибришимова от ОДК – Бургас и Памела Стоянова, ученичка от СОУ „Д. Чинтулов“ получиха първите места в своите възрастови групи.

Председателят на тракийското дружество Тодор Ангелов, благодари на всички за участието им в конкурса и поздрави наградените.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А

Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0879 545 115; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

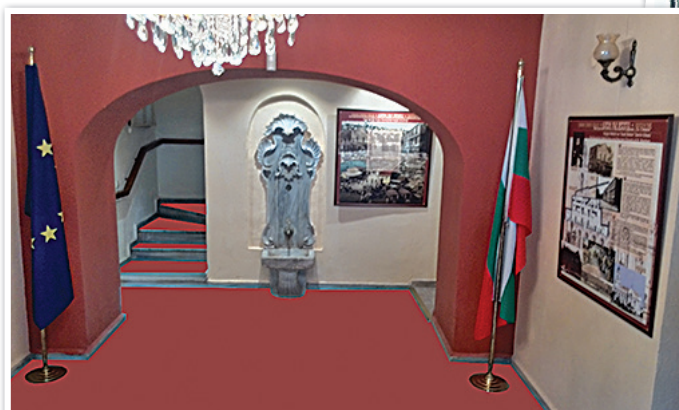
Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Мост между хора и епохи

Още за експозицията в Метеха в Истанбул „Корени във времето: Българската екзархия и българската общност в Цариград в миналото и днес“

Д-Р ВАНЯ СТОЯНОВА

Съхраняването на културно-историческата памет на българите е сред приоритетните задачи на Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт. Затова естествено е съпричастието им към опазването и поддържането на едни от най-значимите символи на българския национален дух, каквито са останалите до днес паметници от Българското възрождение в Истанбул (или Цариград, както го наричаме по традиция) – сградата на Българската екзархия в Шишли, църквата „Св. Стефан“ и историческият български Метех. Връщането им в собственост и под управлението на Фондацията на Православната църква на Българската екзархия в Истанбул даде тласък на тяхното обновяване, както и на създаването на постоянна музейна експозиция в сградата на Метеха под надслов „Корени във времето: Българската екзархия и българската общност в Цариград в миналото и днес“. Тя се откри на 23 май 2016 г., в присъствието на официална българска делегация начело с министър-председателя Бойко Борисов. Нейни организатори са Министерството на външните работи и Министерството на културата на България, Държавна агенция „Архиви“, Националният исторически музей, Тракийският научен инсти-

тут и Македонският научен институт в София. Творческият екип, изготвил и реализирал идейния проект за експозицията включва учени-историци, специалисти в изследването на българските общности зад граница и съмишленици в идеята за съхраняването на националната ни памет: д-р Боряна Бужашка, директор на Дирекция „Административно и информационно обслужване“ при Министерството на външните работи – един от авторите и координатор на проекта, проф. д.и.н. Светлозар Елдъров (Институт по балканистика с център по тракология при БАН и член на Тракийския научен институт), проф. д.и.н. Илия Тодев (директор на Института за исторически изследвания, БАН и член на ТНИ), доц. д-р Александър Гребенаров (ИИИ, БАН и председател на МНИ) и д-р Ваня Стоянова (ИИИ, БАН и научен секретар на ТНИ). Пространственото и художествено оформление

е дело на архитект Майя Петрова.

Изложбата съдържа четиридесет и шест табла със снимков и документален материал и кратки текстове на български, турски и английски език, придружени от изложени във витрини оригинални документи и предмети с културно-историческа стойност за историята на българите в Османската империя и българската общност в Турция. Те разказват за създаването на църквата „Св. Стефан“ и Метеха в Цариград, за българското църковно-национално движение, учредяването и дейността на Българската екзархия, за ролята на Цариград като общобългарски културен център през Възраждането. Специално място е отделено на Цариградската българска колония в миналото и днес, на тракийските, македонските и малоазийските българи, българите католици и протестанти, с техните просветни и културни достижения и участието им в процеса на формиране на българската нация. Голяма част от експонатите са предоставени от екзархийското настоятелство – книги и вестници, издавани в Цариград, печатарски машини, църковна утвар, използвана в богослужението в екзархийските църкви, документи за учебното дело на Екзархията и фотографии, разкриващи различни страни от живота на българската общност в Цариград. Атрактивни са накитите от фондовете на Националния исторически музей и манекените с традиционни костюми на тракийски и македонски българи.

„Тракийската“ нишка в експозицията присъства не само в таблата, посветени на българите в Одрин и Мала Азия и в носите от Източна Тракия. Тя може да се про-

следи и в залите, представящи църковния и просветен градеж, осъществен от Българската екзархия, и във възстановката на класна стая в българско екзархийско училище, за която ще бъдат използвани запазени учебници и пособия от училищата в

Лозенград.

Изложбата е разгърната в приземния етаж на триетажната каменна сграда на Метеха, който през Възраждането е бил сборно място и културен център за българите в Цариград. Създаването на експозицията днес

носи идеята за превръщането на един културно-исторически паметник от миналото в действащо културно средище в съвременното и мост между епохите и хората отвъд границите на времето и пространство.

Снимки: арх. Майя Петрова

